

Topluluk temelli çocuk koruma mekanizmaları

Çocuk Hakları Sözleşmesi ailelerin ve toplulukların yanı sıra ebeveynlerin de "çocuğun yetiştirilmesinde ve gelişiminde temel sorumluluğa sahip" olduğunu ve "Taraf Devletlerin, çocuk yetiştirme sorumluluklarının yerine getirilmesinde ebeveynlere ve yasal vasilerine uygun yardımı sunacağını ve çocukların bakımı için kurumların, tesislerin ve hizmetlerin geliştirilmesini sağlayacağını" tanımaktadır. (Madde 18). Ancak, insani kriz ve yerinden edilme zamanlarında çocuklar aileden ayrılma, istismar, suistimal ile istismar ve silahlı kuvvetler ve gruplarda silah altına alınma gibi yeni ve şiddetli koruma riskleriyle karşılaştığından toplulukların ve ebeveynlerin gücü genellikle zarar görmektedir. Bu riskleri azaltmak için insani aktörlerin, hassas durumdaki çocukların korunması söz konusu olduğunda ilk çağrı noktası ve temel yükümlülük sahibi olan ailelerin ve toplulukların koruyucu kapasitesini desteklemesi ve güçlendirmesi önemlidir. Çocukların korunmasında toplulukların aktif bir şekilde yer alması BMMYK için kilit bir eylem ilkesidir ve Çocuk Koruma Çerçevesi'nde tekrarlanmaktadır.

Temelini tüm toplulukların fiili ve potansiyel kapasitesinden alan topluluk temelli koruma mültecilerin ve ülkesinde yerinden edilmiş kişilerin güvenliklerini korumalarına, haklarını güvence altına almalarına ve hayatlarının kontrolünü ele geçirmelerine ya da yeniden sağlamalarına yardım etmektedir."

Topluluk Temelli Korumayı Anlamak, BMMYK 2013

Kilit mesajlar

- ➔ Aileler ve topluluklar ilgi alanındaki **çocukların korunmasında temel sorumluluğa sahiptir.**
- ➔ **Topluluğun** çocuk koruma sorunlarının tespit edilmesinde ve faaliyetlerin planlanması ile uygulanmasında **yer alması** nihayetinde çocuk koruma müdahalelerinin **daha iyi kabulünü ve daha büyük bir etki yaratmasını** sağlayacaktır.
- ➔ Kaynakların daha etkin kullanılması sebebiyle **topluluğun dahil olması müdahalelerin daha fazla çocuğa ulaşmasını sağlayacaktır.**
- ➔ Topluluğun çocuk korumasına **aktif katılımı**, üstlenilen eylemlerin **sürdürülebilirliğini güvence altına alacaktır.**
- ➔ Toplulukların çocuk korumada ve bakımında yer almaya teşvik edilmesi **mültecilerin özgüvenlerinin ve itibarlarının artmasını destekleyecektir.**

Bu bilgilendirme notu saha operasyonları için önemli çocuk koruma konuları ile ilgili kısa bir referans notu olarak Uluslararası Koruma Bölümü'nün Çocuk Koruma Birimi tarafından hazırlanmıştır.

Kilit Kavramlar

TOPLULUK TEMELLİ YAKLAŞIM: "Topluluk temelli yaklaşım, BMMYK'nın program döngüsünün tüm aşamalarında ilgi alanındaki kişilerle yapılan ortak çalışma şeklidir. İlgi alanındaki kişilerin dayanıklılığını, kapasitelerini, becerilerini ve kaynaklarını tanır ve koruma ile çözüm sunmak için bunları geliştirir ve topluluğun amaçlarını destekler" (BMMYK 2008).

TOPLULUK TEMELLİ ÇOCUK KORUMA MEKANİZMASI: Topluluk temelli çocuk koruma mekanizması topluluk düzeyinde çocuk koruma amaçları doğrultusunda koordineli olarak çalışan bireylerin oluşturduğu ağ ya da gruptur. Bu mekanizmalar, bir odak noktası ya da çocuk korumada rolü olan topluluk üyeleri grubu veya ağı şeklinde olabilir (sosyal hizmet çalışanları, öğretmenler, sağlık personeli, yaşlılar ve diğer gönüllüler).

ÇOCUK VE GENÇ GRUPLARI: Çocuk ve ergen grupları, topluluk temelli çocuk koruma mekanizmalarının bir parçasıdır ve çocukların kendilerini korumada ayrılmaz bir rol oynamalarını sağlar.

TOPLULUK TEMELLİ ÇOCUK KORUMA GRUPLARI NASILDIR?

Topluluk temelli mekanizmalar, "dış kaynaklı" ya da harici aktörler ve etkileri ile "iç kaynaklı" ya da dahili ya da geleneksel aktörlerin ve etkilerin karışımını içermektedir. Çalışmanın önemi yerel topluluk yapıları ve geleneksel ya da resmi olmayan süreçler ile giderek daha da fazla tanınmaktadır.

İçerik analizine bağlı olarak bu mekanizmalar farklı şekillerde kurulabilir:

E Kuruluşun doğrudan uygulaması (harici olarak yürütülen ve yardım kuruluşları tarafından yönetilen)

- Topluluğun kuruluş girişiminde yer alması (girişim kuruluş tarafından yürütülür)

Ž Harici kuruluş tarafından harekete geçirilen topluluğun sahip olduğu ve yönettiği faaliyetler (harici kuruluş desteğiyle daha üst düzey topluluk mülkiyeti)

- Topluluk içinde başlatılmış topluluğun sahip olduğu ve yönettiği faaliyetler. (Bkz. Benham 2008 tipolojisi).

TOPLULUK TEMELLİ ÇOCUK KORUMA GRUPLARI NE YAPAR?

Topluluk temelli çocuk koruma grupları genel olarak, içeriğe ve mevcut topluluk kapasitelerine bağlı olarak farklı roller oynamaktadır. Bazı çocuk koruma komiteleri, çocuk koruma ya da çocuk refahı konularını daha kapsamlı bir şekilde ele alırken, diğerleri refakatsiz çocukların desteklenmesi ve izlenmesi ya da

çocuk ticaretiyle mücadele gibi daha dar odakları vardır.

Topluluk temelli çocuk koruma grupları aşağıdaki konularla ilgilenebilir:

- Koruma endişelerinin ve hassas durumdaki çocukların tespit edilmesi
- Çocuk haklarına ve çocuk korumaya ilişkin farkındalığın artırılması
- Çocukların ve ailelerinin uygun hizmetlere sevk ve rekati
- Hassas durumdaki çocuklara psikososyal, duygusal ve manevi destek sunulması
- Doğum kaydının teşvik edilmesi
- "Yüksek" risk taşıyan çocukların tespit edilmesi
- Resmi olmayan iz sürme
- Alternatif bakım ya da koruyucu ebeveyn grupları
- İhtilaf çözümü ve arabuluculuk (aile ya da vekalet konuları gibi)
- Hizmet topluluklarının bilgilendirilmesi
- Yaşam becerileri ve iyi ebeveynlik becerileri programları

İyi Uygulamalar

- **Topluluk mülkiyetini** teşvik etmek ve harici modelleri ya da görüşleri dayatmamak (topluluğun görüşleri uluslararası insan hakları standartlarına aykırı değilse).
- Topluluk temelli mekanizma üyelerinin üstlendikleri tüm girişimlerde çocuğun **yüksek yararı ilkesini** anlamalarını ve uygulamalarını sağlayınız.
- İlgi alanındaki topluluklar içerisindeki **güç ve sosyal dinamiklerin** topluluk temelli grupların işleyişini nasıl etkilediğinin farkında olmak ve bunlara karşı hassas davranmak.
- **Gerçek gönüllülüğe** zarar vermesini önlemek için ücret ödemeyi önermemek.
- **Kaynakları en iyi şekilde kullanmaya** çalışmak ve kendi kaynaklarını kullanmaları için toplulukları desteklemek.
- Çalışmaları için kimlik kartları, tişörtler, plastik botlar, el fenerleri ve referans mektubu gibi **malzeme ve araçlar** ile grupları desteklemek.
- **Sertifikalara, yıllık kutlamalar ya da yıllık gönüllü ödülleriyle** grubun çalışmalarını takdir etmek.
- Topluluk temelli çocuk koruma mekanizmalarının gerçekçi işlevleri olan **açık yetkiye sahip olmasını sağlamak**.
- Grupları, sevk edilmesi gereken karmaşık vaka türleri ve gizlilik ve veri paylaşımı protokollerine nasıl sadık kalacakları konusunda iyi eğiterek **kendi sınırlarını anlamalarını sağlamak**.
- Grup üyelerinin topluluk için bir "polislik" işlevinin olmasından ziyade **bir destek mekanizması** olarak görülmelerini sağlamak.

Kilit eylemler: BMMYK ve ortakları ne yapabilir?

Hukuki Çerçeve ve Politika Çerçevesi

- Topluluk temelli çocuk koruma mekanizmalarının operasyon ülkesinde **çocuk koruma hukuki çerçevesi** konusunda uygun eğitimi almalarını ve bu konunun farkında olmalarını sağlamak.
- BMMYK ve ortakları tarafından üstlenilen tüm faaliyetlerde topluluk temelli çocuk koruma mekanizmalarının tanımını içeren **Standart Çalışma Usulleri** belirlemek ve geliştirmek.

Bilgiler ve Veriler

- İlgili alanındaki çocukların korunmasına katkıda bulunan mevcut topluluk yapılarını ve mekanizmalarını **eşleştirmek**.
- Topluluk mekanizmalarının ilgili alanındaki çocukların korunmasıyla ilişkili olarak kendi **göstergelerini ve ölçütlerini** oluşturmaya dahil etmek.
- **Temel değerlendirme çalışması** yapmak ve topluluk gruplarının nasıl çalıştığını değerlendirmek (işin kapsamı, ulaşılan çocuklar, erişimin kalitesi vb).

Halihazırda, çocuk koruma sektörü topluluk gruplarının çocuk koruma konusundaki etkisini göstermek için **daha güçlü kanıta dayanan bir yaklaşım** geliştirmenin yollarını aramaktadır. Zaman zaman, mekanizmalar kuruluşlar ya da diğer harici aktörler tarafından tek taraflı olarak kurulsun da, diğer mekanizmalar topluluk tarafından başlatılmakta ve yönlendirilmektedir. Ortaya çıkan dersler, topluluk temelli yaklaşımların özellikle içeriğe uyarlanması ve ideal olarak topluluk odaklı bir sürecin sonucu olması gerektiğini göstermektedir.

Koordinasyon

- Bütüncül bir yanıt verilmesini sağlamak için mekanizmaların sağlık, eğitim, adalet ve kolluk kuruluşları gibi diğer sektörlerle bağlantılı olmasını sağlayarak koordinasyon ve **sevk mekanizmaları** oluşturmak ve aralarında bağlantı kurmak.
- Resmi olmayan topluluk temelli çocuk koruma mekanizmaları ve semt düzeyindekiler de dahil olmak üzere resmi ulusal çocuk koruma sistemi arasındaki bağlantıları desteklemek.
- Okullar, öğretmenler ve topluluk temelli çocuk koruma mekanizmaları arasındaki bağlantıları ve potansiyel işbirliği alanlarını araştırmak.

İnsan Kapasitesi ve Mali Kapasite

- Topluluğun çocuk koruma **gönüllülerinin seçilme** kriterlerini ve çocukların görüşlerini de göz önünde bulundurarak gönüllülerin şeffaf bir işe alım süreciyle seçilmesini desteklemek.
- Yeterlilikteki eksiklikleri değerlendirmek ve herhangi bir zararı olmayan ve çocukları koruyan bir **eğitim planı** geliştirmek ve uygulamak.
- **Çocukların ve genç grupların** güvenli bir şekilde topluluk temelli çocuk koruma mekanizmalarına nasıl dahil olabileceğini ve bağlantı kurabileceklerini araştırmak.
- Topluluk temelli çocuk koruma mekanizmalarını destekleyen kuruluşların grupları **izlemek ve eğitmek için yeterli kapasiteleri** olmalıdır.

Önleme ve Müdahale

- Hem mültecileri hem de **topluluğu** çocuk koruma ihlallerine ilişkin tartışmalara dahil etmek ve çözümlere ilişkin bakış açılarını araştırmak.
- Topluluk temelli çocuk koruma grup faaliyetlerinin planlanması ve uygulanması hakkında **çocuklarla ve ergenlerle görüşmek**.
- **Görev Tanımı** (mümkünse topluluklar ve önemli yetkililer tarafından uygun bulunan) ve bir **eylem planı** geliştirmek için **gruplara rehberlik etmek**.
- Hesap verilebilirlik: Çocukların ve topluluğun çocuk koruma grubunun işleyişi hakkında rapor verebilmesi için bir **geri bildirim mekanizması** oluşturmak.
- Sürdürülebilirlik: Girişimin topluluk mülkiyetine doğru yumuşak bir geçiş yapılmasını sağlamak için **çıkış stratejisi** geliştirmek.

Savunuculuk ve Farkındalık

- Çocuklar için zararlı olan **sosyal normları** ve uygulamaları değiştirmeyi hedefleyen sonuç odaklı **farkındalık stratejilerinin** geliştirilmesinde grupları desteklemek.
- Çalışma alanlarında değişiklik yapmak için güvenebilecekleri, topluluktaki müttefikleri ve kilit figürleri (örn. önemli rol modeller, ebeveynler, gençler, yaşlılar ve liderler vb.) tespit etmek amacıyla topluluk temelli çocuk koruma mekanizmalarını desteklemek.
- İlgili alanlarda çalışan diğer topluluk gruplarıyla işbirliği yapmak ve koordineli çalışmak (örn. engellilerin desteklenmesi ya da çocuklar da dahil olmak üzere cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi ve müdahale)

TOPLULUK MEKANİZMALARI ULUSAL SİSTEMLERE NASIL UYUM SAĞLAR?

Hükümet kaynaklı polis aile birimleri, yerel mahkemeler, çocuk ofisleri ve sosyal hizmet uzmanları (mülteciler, yerinden edilmiş ve vatansız çocuklar için her zaman erişilebilir olmayan) sistemin resmi unsurları ile topluluk temelli örgütler, anne grupları, akrabalık ağları, dini yapılar ve çocukların korunmasındaki diğer geleneksel mekanizmalar gibi çocuk korumada halen daha rolü olan daha az resmi ya da resmi olmayan mekanizmalar arasında genelde bir fark gözetilmektedir. Ancak, mevcut değerlendirmeler ve araştırmalar, ulusal çocuk koruma sistemlerinin resmi olmayan ve resmi unsurları arasında sıklıkla bir kopukluğun olduğunu göstermektedir. İki seviyenin işbirliği yapması ve çocuk refahına yönelik çalışan merkezi hükümet kurumunun, yerinden edilme durumlarında çocuklara karşı yapılan ihlalleri ve ortaya çıkan sorunları ele alacak donanım ve kaynaklara sahip olması gerekmektedir. Topluluk temelli çocuk koruma mekanizmaları, genel çocuk koruma sisteminin gerekli bir ögesidir. BMMYK topluluk temelli mekanizmalarını güçlendirmeye ve daha geniş bir ulusal sistem oluşturmaya çalışmaktadır.

BMMYK Eylemleri: Sahadan Örnekler

Ruanda

Ruanda'da, mülteci kamplarında çocuk koruma komiteleri kurulmuştur. Bu komiteler Ruanda'daki topluluk temelli çocuk koruma ağlarına ilişkin mevcut ulus çaptaki modele ayna tutmaktadır. Çocuk koruma komitelerinin üyeleri, kampta gönüllü olarak çocukların güvenliği ve refahı için çalışmayı kabul etmiş mülteci topluluğundan gelen bireylerdir. Çocuk koruma komitelerinin Ishuri Inshuti Z'Abana ("Çocuklar için dostane okul") bölümündeki gönüllülerin tamamı, 3-4 yaş grubundaki çocuklara erken çocukluk gelişimi sunan kadınlardan oluşmaktadır. Abarengerabana üyeleri ("çocuk koruyucuları") bölümü, belirlenen müdahale alanında duyarlılaştırma ve raporlamada önemli bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda kamptaki çocukların korunmasının savunulmasından sorumludurlar. Nkundabana üyeleri ("Çocukları seviyorum") bölümü, özellikle de risk altındaki çocuklar (refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar) için arabulucu olmak üzere seçilmektedir. Risk altındaki çocukları izlemekte ve geri rapor etmektedirler. Dördüncü grup olan Ijwi ry'Abana ("Çocukların Sesi") çocukların fikirlerinin kamp faaliyetlerinde kullanılmasını sağlamak amacıyla çocuk haklarını savunan çocuklardan oluşmaktadır.

Kahire, Mısır

Mısır'ın Kahire şehrinde, BMMYK ortağı, bölgede yaşayan farklı mülteci ve sığınma topluluklarından (ayrıca ev sahibi topluluğun bazı üyeleri de) gelen genç insanlara yönelik bir gençlik grubu yürütmektedir. Gençlik grubunun üyeleri eğitimin kendileri için bir endişe konusu olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak 45 genç Kahire'nin farklı bölgelerinde eğitimde mülteci ve sığınmacı gençlerin karşılaştığı zorluklar hakkında kendi araştırmalarını yapmaya karar vermiştir. Grup, öğrenci arkadaşlarıyla, öğretmenlerle, topluluk liderleri ve diğer önemli yetişkinlerle nitel mülakatlar yapan genç araştırmacılar haline gelmiştir. Veri analizi konusunda eğitim çalıştaylarına katılmışlar, bilgileri biraraya getirerek süreç hakkında bir rapor hazırlamışlardır. Aynı zamanda süreci ve sorunları vurgulamak için kısa bir belgesel de hazırlamışlardır. "Geleceğin araştırmacıları: Çocukların Daha İyi Eğitim Alma Rüyaları" isimli bu rapor, BMMYK'nın çocuk koruma ve eğitim stratejileri hakkında bilgi vermek için kullandığı kaynaklardan biri olmuştur. Gençlik grubunun üyeleri de düzenli olarak Kuruluşlararası Eğitim Çalışma Grubu'na katılmakta ve katkı sağlamaktadır.

Erkek çocuklar ve kız çocukları, topluluk temelli mekanizmalar ve süreçlerle suistimal, şiddet, istismar ve ihmalden korunmaktadır.

İnsani Eylemde Çocuk Korumaya yönelik Kuruluşlararası Minimum Standartlar, Standart 16: Topluluk temelli mekanizmalar

Daha fazla bilgi için:

- Topluluk Çocuk Koruma Değişim Forumu: www.childprotectionforum.org
- Benham, 2008. *Kuruluşlar, topluluklar ve çocuklar, Kuruluşlararası Öğrenme Girişimi Raporu: Çocukların Refahı için Toplulukların Dahil Edilmesi*. <http://goo.gl/5Jjils> adresinden ulaşılabilir.
- BMMYK 2001. *ExCom Kararı 15 Şubat 2001: Topluluk Geliştirme Yaklaşımının Güçlendirilmesi*, <http://goo.gl/1Y4H2X> adresinden ulaşılabilir
- BMMYK 2008. *BMMYK Operasyonlarında Topluluk Temelli Yaklaşım* <http://goo.gl/d7Qwk7> adresinden ulaşılabilir.
- BMMYK 2010. *BMMYK ve Topluluk Geliştirme: Mülteci koruma zincirinde zayıf halka?* <http://goo.gl/Q1pYsD> adresinden ulaşılabilir.
- BMMYK 2013. *Topluluk Temelli Korumayı Anlama*: <http://goo.gl/EOxNko> adresinden ulaşılabilir.
- CPWG, 2012. *İnsani Eylemde Çocuk Korumaya Yönelik Minimum Standartlar*. <http://goo.gl/6A1OOj> adresinden ulaşılabilir.

- <http://goo.gl/2KZ5f9> adresinden ulaşılabilir.
- Topluluğun harekete geçirilmesine ilişkin ARC eğitim paketi: <http://goo.gl/san8yE> adresinden ulaşılabilir.
- Çocukları Kurtarın Vakfı, 2010. *Topluluk Temelli Mekanizmalar yoluyla Ulusal Çocuk Koruma Sistemlerinin Güçlendirilmesi: Tartışma Belgesi*: <http://goo.gl/fB6uJD> adresinden ulaşılabilir.
- Wessels, Mike, 2009. *Toplulukta çocukları koruma konusunda ne öğreniyoruz?* <http://goo.gl/fm476d> adresinden ulaşılabilir.
- Çocukları Kurtarın Vakfı, 2007. *Merkezdeki çocuklar, hassas durumdaki çocuklarla ilgilenen topluluk gruplarını destekleme rehberi*. <http://goo.gl/0ok0uN> adresinden ulaşılabilir.
- Çocukları Kurtarın Birliği, 2008. *Ortak sorumluluk: Çocukların cinsel istismardan ve sömürden korunmasında topluluk temelli çocuk koruma gruplarının rolü*: <http://goo.gl/Mb6OvN> adresinden ulaşılabilir.
- Kuruluşlararası öğrenme girişimi, 2012. *Alınan Dersler: Topluluk Temelli Çocuk Koruma Mekanizmaları Hakkında Araştırma Yapma*: <http://goo.gl/PVKTRr> adresinden ulaşılabilir.